

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Aleš Obreht

**West Point in dileme vojaškega šolstva v
Sloveniji**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Aleš Obreht

Mentor: doc. dr. Vladimir Prebilič

Somentor: asist. dr. Uroš Svete

**West Point in dileme vojaškega šolstva v
Sloveniji**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

Zahvaljujem se somentorju asist. dr Urošu Svetetu za koristne nasvete in pomoč.

Prav tako se zahvaljujem tudi Nataliji Plemenitaš Fuchs in nadporočniku Klemnu Mijatovu za vso pomoč pri izdelavi diplomskega dela.

WEST POINT IN DILEME VOJAŠKEGA ŠOLSTVA V SLOVENIJI

Današnje sodobne organizacije želijo imeti med svojimi vrstami kadre, ki so izobraženi, usposobljeni in izurjeni za najrazličnejša dela. Sodobna vojska kot organizacija ni izjema, saj mora zaradi specifičnih nalog, ki jih opravljajo njeni pripadniki, na izobraženost, usposobljenost in izurjenost njenega kadra dajati še večji poudarek. V obdobju obnove kadetnice v Mariboru in prenovi visokošolskega sistema v Sloveniji so se na področju vojaškega izobraževanja (častniški kader) pojavljale ideje o ustanovitvi akademije hkrati pa se je na Fakulteti za družbene vede začel izvajati nov vojaški modularni način študija. Tudi Častniška šola je v zadnjih letih svoj izobraževalni program posodobila in dopolnila. Že nekaj let Slovenska vojska tudi vsako leto (z vmesnimi premori) pošilja svoje izbrane kandidate na izobraževanje na vojaško kopensko akademijo West Point v Združenih državah. Zato sem s pomočjo primerjalne analize iskal razlike in podobnosti med akademijo West Point in modularnim načinom v povezavi s Častniško šolo. Tako sem ob zaključku izbrane indikatorje med seboj primerjal in prišel do različnih ugotovitev. Ob koncu sem prišel do zaključka, da je za Slovenski vojaški šolski sistem najboljši modularni način šolanja ob dejstvu, da se modularni način prične izvajati tudi na preostalih fakultetah, ki posredujejo ključna znanja za delovanje Slovenske vojske. Vendar bo v tem primeru potrebno ponovno določiti vlogo Častniške šole v vojaške izobraževalnem sistemu. Zaradi pomembne vloge, ki jo ima častniški kader v vojaški organizaciji bo tako čim hitreje potrebno najti kompromisno rešitev za odpravo dilem, ki se pojavljajo v današnjem vojaškem šolstvu v Sloveniji in tako izbrati način izobraževanja, ki bo zadovolji potrebe po častniškem kadru v Slovenski vojski.

KLJUČNE BESEDE: izobraževanje, West Point, vojaški modul, Častniška šola.

WEST POINT AND THE DILEMMA OF MILITARY SCHOOLING IN SLOVENIA

Today's contemporary organizations want to have such skilled workers that are educated, qualified and experienced in different types of work. Nowadays the army as organization is not an exception and due to the specific tasks their members (cadres) have to carry out there is a strong accent on education, experience and training of their cadres. During the reconstruction of military academy building in Maribor and renewal process of higher education system in Slovenia there started to appear the ideas of establishing a military academy in order to introduce a proper military education and training to gain officer cadres. In the last few years the Officer School also modernized and improved its own educational programme. For few years already (with few breaks) the Slovenian Army has been sending its own selected candidates to be educated at the United State Military Academy West Point. All that was the bases for me to use comparing analysis to search for differences and similarities between West Point and Slovenia modular study linked to the officer School. At the end I compared selected indicators and came to different conclusions. I have come to the conclusion that modular way of education is the best and most adequate for the Slovenian military school system having in mind that the modular way of study would be recommended to be introduced also in other faculties that produce crucial knowledge for Slovenian Army activities. In this case it would be necessary again to reevaluate and redefine military education and the role of the Officer School. Due to the importance of officer cadres in military organizations it will be necessary as soon as possible to find compromise solution and exclude a dilemma appearing in nowadays military education in Slovenia and choose such a way of military education that will meet the needs and expectations of the Slovenian Army.

KEY WORDS: education, West Point, modular study, Officer School.

KAZALO

1	UVOD	7
2	METODOLOŠKI OKVIR	9
	2.1 CILJ IN POMEN NALOGE	9
	2.2 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE	9
	2.3 UPORABLJENE METODE.....	9
3	POTI DO ČASTNIKA V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE	10
4	ŠTUDIJ NA AMERIŠKI VOJAŠKI AKADEMIJI WEST POINT	11
	4.1 ZGODOVINSKI ORIS AKADEMIJE	11
	4.2 SELEKCIJA IN IZBOR NOVIH KANDIDATOV	13
	4.2.1 SPREJEMANJE AMERIŠKIH KANDIDATOV.....	13
	4.2.2 SPREJEMANJE MEDNARODNIH KANDIDATOV.....	14
	4.3 SPREJEMNI DAN	16
	4.4 RAZDELITEV NA AKADEMSKI , VOJAŠKI IN FIZIČNI DEL	17
	4.4.1 VOJAŠKI DEL.....	18
	4.4.2 AKADEMSKI DEL	21
	4.4.3 FIZIČNI DEL	24
	4.5 KODEKS ČASTI.....	25
	4.6 FINANČNI VIDIK.....	26
	4.7 DIPLOMIRANJE	27
5	SLOVENSKO IZOBRAŽEVANJE BODOČIH ČASTNIKOV PREKO VOJAŠKEGA MODULA	28
	5.1 ZGODOVINSKI ORIS ŠTUDIJA OBRAMBOSLOVJA IN ČASTNIŠKE ŠOLE	28
	5.2 SELEKCIJA IN IZBOR KANDIDATOV ZA OBRAMBOSLOVJE IN ČASTNIŠKO ŠOLO	29
	5.3 RAZDELITEV NA AKADEMSKI , VOJAŠKI IN FIZIČNI DEL	31
	5.3.1 AKADEMSKI DEL ŠTUDIJA OBRAMBOSLOVJA.....	31
	5.3.2 VOJAŠKI DEL ŠTUDIJA OBRAMBOSLOVJA.....	32
	5.3.3 AKADEMSKI DEL VOJAŠKI DEL IN FIZIČNI DEL ČASTNIŠKE ŠOLE	34
	5.4 FINAČNI VIDIK.....	37
6	ZAKLJUČEK	38
7	LITERATURA	42

KAZALO TABEL

TABELA 4.1:	PRIMER OSNOVNEGA DNEVNEGA URNIKA KADETA	22
TABELA 4.2:	PREDMETNIK NA AKADEMIJI WEST POINT.	24
TABELA 5.1	PREDMETNIK NA FDV ŠTUDIJSKA SMER POLITOLOGIJA – OBRAMBOSLOVJE VOJAŠKI MODUL (UN)	32
TABELA 5.2:	PREDMETNIK V SPLOŠNI FAZI NA ŠOLI ZA ČASTNIKE.....	35
TABELA 5.3:	PREDMETNIK V SPECIALISTIČNI FAZI ZA ROD PEHOTA (VED 31101) NA ŠOLI ZA ČASTNIKE.	37

SEZNAM KRATIC

ACT	Standardiziran pregled dosežkov za pristop na fakulteto (Standardized achievement examination for college admissions)
CAT	Napredno vojaško usposabljanje (Cadet Advanced Training)
CBT	Nadaljevalno vojaško usposabljanje (Cadet Basic Training)
CFT	Temeljno vojaško usposabljanje (Cadet Field Training)
CTLT	Vojaško usposabljanje oz. stažiranje (Cadet Troop Leadership Training)
FDV	Fakulteta za družbene vede
FRS	Vojašnica Franca Rozmana Staneta
FSPN	Fakulteta za sociologijo politične vede in novinarstvo
MIAD	Individualno napredno vojaško usposabljanje (Military Individual Advanced Development)
MORS	Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije
MVZT	Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo
NATO	Severno Atlantsko zavezništvo
ROTC	Usposabljanje za rezervne častnike (Reserve Officer Training Corps)
SAT	Sprejemni test sposobnosti (Scholastic Aptitude Test and Scholastic Assessment Test)
SV	Slovenska vojska
ŠČ	Šola za častnike
TOEFL	Test angleščine kot tuji jezik (Test of English as a Foreign Language)
TVSU	Temeljno vojaško strokovno usposabljanje
USAFA	Vojaška akademija zračnih sil Združenih držav (United States Air Force Academy)
USMA	Vojaška akademija Združenih držav (United States Military Academy)
USNA	Vojaška pomorska akademija Združenih držav (United States Naval Academy)
UVZ	Urad za vojaške zadeve
VP	Vojaška praksa
VED	Vojaška evidenčna dolžnost
ZDA	Združene države Amerike

1 UVOD

Izobraženost in usposobljenost kadrov je ključnega pomena za obstoj sleherne organizacije. To velja tudi za vsako sodobno vojaško organizacijo, ki je ključen segment državne nacionalne varnosti in njene obrambne strukture. Pri iskanju prave vizije razvoja vojaškega šolstva se je potrebno vprašati, kakšen profil častnika pravzaprav potrebujemo, si ga želimo in lahko privoščimo. Zaradi spreminjajočega se varnostnega okolja se delovanje vojaških enot iz njihovega tradicionalnega delovanja pomika na delovanje izven lastnih meja v obliki operacij zagotavljanja in ohranjanja miru ter drugih operacij.

Tudi hiter tehnološki razvoj oborožitvenih sistemov postavlja nove smernice, ki jim pridobljena znanja posameznikov čez čas niso več kos in tako vse življenjsko učenje oziroma sprotna nadgradnja znanja postaja nekaj samoumevnega. Vse to vpliva na nove trende v samih načinih in metodah izobraževanja bodočih kadrov, ki morajo biti sposobni se iz dneva v dan prilagajati novim izzivom. Načini in metode kako izšolati bodoče častnike sprožajo v strokovni javnosti in vojaških strukturah vedno znova dileme.

Tudi Slovenska vojska se je vedno znova srečevala s problemom, kako izboljšati šolanja bodočih častnikov in kako dobiti častnika, ki bo v prihodnosti kos novim varnostnim izzivom ter hitremu tehnološkemu razvoju.

Slovenija je po letu 1991 postala samostojna država in bila postavljena pred dejstvo, da je potrebno obstoječe vzorce delovanja v vojski na določenih področjih opustiti in zgraditi povsem nove. Po osamosvojitvi, ko se je pokazala potreba po novih častnikih, je Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije (MORS) nasprotovalo ustanovitvi klasične vojaške akademije (znane iz Jugoslovanske ljudske armade) in zagovarjalo šolanje bodočih častnikov na civilnih univerzah. Sistem šolanja bodočih častnikov na civilnih univerzah s prehodom preko Častniške šole (ŠČ) v Slovensko vojsko (SV) se je z različnim manjšimi spremembami v takšni obliki obdržal vse do danes. Vendar se je potrebno zavedati, da je Slovenska vojska z leti doživela veliko sprememb, tako strukturnih in funkcionalnih kot organizacijskih.

Z vstopom Slovenije v Severno Atlantsko zavezništvo (NATO) in kasneje v Evropsko unijo se je mednarodno sodelovanje in delovanje Slovenske vojske bistveno povečalo. Tako je Slovenska vojska danes istočasno prisotna na več mirovnih operacijah in ima izven svojih meja povprečno okoli 8% vseh svojih pripadnikov.

Pomembna je tudi organizacijska sprememba, ko je SV leta 2004 prešla iz naborniškega sistema na poklicno vojsko.

Zaradi različnih sprememb na področju strukturnih, funkcionalnih in organizacijskih vidikov mora šolstvo kot eden ključnih segmentov obrambnega podsistema slediti novim trendom in spremembam ter poiskati nove alternativne rešitve ali že obstoječe prakse dodobra prevetriti.

Ob zavedanju pomembnosti samega šolanja bodočega častnika v sodobni vojski bom v diplomski nalogi razdelal in predstavil sistem šolanja na vojaški akademiji West Point, nov vojaški modularni način izobraževanja in prenovljen sistem šolanja na ŠČ. V zaključku bom izbrane indikatorje med seboj primerjal in ovrednotil.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 CILJ IN POMEN NALOGE

Namen diplomskega dela je preko analize različnih metod in načinov zdajšnjega izobraževanja poiskati rešitve za obstoječi sistem ali najti alternativno rešitev šolanja bodočih častnikov v SV. Zato bom v diplomski nalogi razdelal in analiziral vojaško akademijo kopenske vojske West Point, ki jo je uspešno zaključilo že kar nekaj slovenskih častnikov. Na enak način bom razdelal tudi model izobraževanja častnikov v Sloveniji, ki se bo letos spremenjen izvajal na Šoli za častnike in predstavil nov vojaški modularni sistem, ki se bo letos s prvo generacijo zaključil na Fakulteti za družbene vede (FDV).

Zaradi kompleksnosti nalog in operacij, s katerimi se častnik srečuje vsak dan tako doma kot tujini, me bo zanimalo, katera so tista znanja in veščine, ki jih častnik SV z različnimi načini izobraževanja pridobi ter katera ne. Tako bom izbral več različnih indikatorjev na posameznih izobraževalnih sistemih in poizkušal ugotoviti podobnosti in odklone med njimi ter argumentirati in dokazati slabosti in prednosti.

2.2 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE

Pri izdelavi diplomskega dela me je zanimalo, ali se lahko v Sloveniji oblikuje vojaško šolstvo kot neodvisni sistem, ali je bolje graditi na vojaških moduli, ali pa je boljše rešitve prenašati iz tujih praks. Zanimala me je tudi razlika med analiziranimi izobraževalnim sistemoma.

2.3 UPORABLJENE METODE

Diplomsko delo je v celoti primerjalna analiza dveh različnih izobraževalnih sistemov, preko katerih posamezniki kot častniki prihajajo v SV. Namen primerjalne analize je bil preko različno izbranih indikatorjev določiti sorodnosti in odklone med izobraževalnim sistemoma.

Podatke sem pridobil s pomočjo dostopne literature, za lažje razumevanje le-te pa sem uporabil metodo intervjuja s posamezniki. Ključen del diplomskega dela predstavlja West Point, pri katerem sem izbral indikatorje, ki sem jih nato ponovno izpostavil še pri modulu in ŠČ. Vsak izobraževalni sistem sem analiziral po naslednjih kategorijah: zgodovinski oris, pogoji za vključitev v program in selekcija, akademski, vojaški in fizični del, finančni vidik, končanje izobraževanja.

Uporabil sem tudi raziskovalno tehniko opazovanje z udeležbo, saj sem bil sam študent prve generacije programa Politologija-obramboslovje vojaški modul na FDV.

3 POTI DO ČASTNIKA V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE

Ameriška kopenska vojska (US Army) svoje častnike pridobiva na različne načine. Za lažje razumevanje in potrebe diplomskega dela bom ostale načine pridobivanja zgolj naštel in predstavil ključne značilnosti teh. V nadaljevanju bom opisal in razdelal le akademijo West Point. Razlog izbora ne temelji na predpostavki, da je ta način izobraževanja v Združenih državah Amerike (ZDA) najboljši, temveč zaradi primerjave, ki sem jo hotel narediti med Slovenskim častnikom iz West Pointa in častnikom, ki prehaja skozi modularni sistem in Častniško šolo.

Če posameznik izpolnjuje vstopne pogoje in želi postati častnik v ZDA, lahko izbira med naslednji petimi načini:

1. Zbor za usposabljanje rezervnih častnikov (ROTC- Reserve Officer Training Corps)¹,
2. Šola za častnike kandidate (OCS- Officer Candidate School in OTS - Officer Training School (slednji samo za Vojaško letalstvo)²,
3. Zvezne vojaške akademije (Federal Service Academies)³,
4. Neposredno napredovani častniki (DCOs- Direct Commission Officers)⁴,
5. Napredovani na bojišču⁵.

(Kotnik 2008, 1134)

Osredotočil se bom zgolj na pridobivanje potrebnega častniškega kadra za kopensko vojsko ZDA (US Army). ROTC zagotavlja častnike za vse rodove vojske ZDA pri čemer diplomanti

¹ Enot ROTC so oblikovane na 540 visokih šolah in univerzah v ZDA vendar se samo na 270 izvaja program kopenske vojske ostale so namenjene drugim rodovom.

² V šoli za častniške kandidate civilisti in vojaško osebje pridobivajo vojaška in vodstvena znanja, ki so nujna pri opravljanju častniške službe. Izobraževanje poteka pravilom 10 do 17 tednov.

³ V ZDA so štiri zvezne vojaške akademije. West Point, šola kadete za kopensko vojsko, Annapolis kot USNA, šola kadete za vojaško mornarico, v Coloradu je USAFA kjer se šola kadete za vojaško letalstvo in v Rhode Islandu je akademija Obalne straže (angl. Coast Guard Academy). Vse štiri šole imajo »načeloma« isti status vendar Coast Guard ne izobražuje za vojaške operacije temveč za zaščito nacionalnih pomorskih meja.

⁴ Posamezni civilisti, ki razpolagajo s posebnimi znanji in veščinami, ki so pomembna za delovanje vojaške organizacije. Gre za strokovnjake kot so (zdravniki, zobozdravniki, itd) in so v častniški čin napredovani neposredno.

⁵ Gre za zelo redek način napredovanja, ki je rezerviran za izjemno sposobne in zavzete pripadnike kopenske vojske. Po vietnamski vojni še ni bilo takšnega primera.

ROTC v kopenski vojski predstavljajo 56% kadra. West Point kot zvezna⁶ vojaška akademija, ki ti zagotavlja vstop v redno kopensko vojsko, letno prispeva zgolj 10% potrebnih častnikov. Ostali del potrebnih častnikov kopenska vojska pridobi skozi druge načine usposabljanja in izobraževanja, ki so naštetih zgoraj (Kotnik 2008, 1134; Mijatov 2009).

4 ŠTUDIJ NA AMERIŠKI VOJAŠKI AKADEMIJI WEST POINT

4.1 ZGODOVINSKI ORIS AKADEMIJE

Z zgodovinskim pregledom ne želim zgolj prikazati zgodovino akademije, temveč koliko let, različnih sprememb in reform je potrebnih, da se lahko vzpostavi vojaški šolski sistem kot je West Point, ki vsako leto izšola okoli tisoč novih častnikov najvišjega kakovostnega ranga. Zato bom zgodovinski oris začel od samega začetka ustanovitve vse do današnjih dni, ko akademija še vedno doživlja spremembe izobraževalnega sistema zaradi novih varnostnih izzivov doma in v svetu.

Zgodovina West Pointa sega daleč v leto 1778 in je tako pol stoletja starejša od Vojaške pomorske akademije Združenih držav (USNA) in 150 let od Vojaške akademije zračnih sil Združenih držav (USAFA) (Pešelj 2005, 128).

Omenjenega leta je Kontinentalna vojska (angl. Continental Army) zasedla reko Hudson in čez njo zgradila železno verigo sestavljeno iz težkih členov, da bi preprečila Britancem prodor po reki in razdelitev kolonije na dva dela. Ustrahovanje se je izkazalo za uspešno, saj Britanci z ladjami nikoli niso poskusili predreti te blokade, čeprav bi jo po kasnejših raziskavah in analizah lahko. Veliko let kasneje, natančneje 16. marca leta 1802, kongres sprejme in potrdi ustanovitev vojaške ameriške akademije West Point na zemljišču ob reki Hudson. Šola je bila že od same ustanovitve namenjena izključno šolanju častnikov, glede na takratno oborožitev in samo strukturo vojske so bili ti izšolani kadri specializirani za področje artilerije in inženirstva. V času vojne z Britanci za neodvisnost kolonije, kongres zaradi vojne sprejme standardiziran sistem izobraževanja in poveča število kadetov na 250. Prvi diplomanti akademije, ki so lahko svoja znanja prvič preizkusili v bojih, so se bojevali v Ameriško-

⁶ Poznamo več vrst vojaških akademij v ZDA. West Point je zvezna akademija, kar pomeni, da je financirana iz državnega proračuna, kar ji omogoča neomejeno razvijanje.

Mehiški vojni. Naslednja vojna velja za paradoks, saj so si med državljanski vojno⁷ stali nasproti poveljniki, ki so se nekaj let poprej oboji šolali na West Pointu (Mijatov 2009).

V naslednjih odstavkih sledijo pomembni mejniki, ki so postavili temeljne načine in metode današnjega civilnega, vojaškega in fizičnega dela šolanja in so se obdržale vse do danes. Leta 1817 je Sylvanus Thayer⁸ uvedel način discipliniranega in sprotnega učenja, ki še danes na akademiji velja za zelo uspešnega. Kako dober sistem šolanja je imela akademija že takrat nam prikažejo primeri različnih ljudi, med njimi sta tudi George Washington Goethals⁹ in Pershing¹⁰. Douglas Mac Arthur je bil eden tistih, ki je leta 1919 reformiral akademski del izobraževanja in vpeljal nove načine vojaškega usposabljanja. Tako so se kadeti po njegovem novem sistemu vojaško usposabljali v poletnem času, kar se je obdržalo vse do danes. Za njegov največji doprinos akademiji lahko štejemo ustanovitev Kadetskega častnega odbora (angl. Cadet Honor Committee), ki danes predstavlja temelj akademije in kot pravi (Mijatov 2009) »zaradi neupoštevanja kodeksa časti izključijo danes največ kadetov«. Med drugo svetovno vojno so se kadeti izobraževali samo tri leta, število kadetov je zaradi potreb na bojišču naraslo na 2496. Zaradi pomanjkanja prostora so kadeti morali poletni vojaški kamp (angl. summer training) opraviti nekje izven akademije. Ta prostor so kasneje poimenovali Camp Buckner, ki ga vsi kadeti brez izjem srečajo po končanem prvem akademskem letniku. Garrison H. Davidson¹¹ je leta 1956 izpeljal reformo, ki je zajemala spremembo vstopnega procesa kandidatov na akademijo, spremembo predmetnika z možnostjo več izbirnih predmetov, višjo stopnjo akademskega znanja za zaposleno osebje itd. (USMA 2009b)

Leta 1976 akademija prvič v svojem obstoju med kadete sprejme tudi ženske. Zaradi te odločitve se na akademiji sprejmejo nova strožja pravila¹², ki preprečujejo različne interakcije med spoloma. Veliko diplomantov West Pointa, danes sodeluje v ameriških vojnah kot vrhovni poveljniki. Eden takšnih je bil tudi general Schwarzkopf, ki je bil poveljnik zavezniških sil med zalivsko vojno leta 1990 in 1991. Po 11. septembru 2001 so bile ZDA soočene s novim varnostnim izzivom. Temu je sledila tudi akademija, ki je drastično povečala varnost znotraj akademije, v akademski in vojaški del izobraževanja pa so bile vpeljane nove teme povezane z terorizmom in civilno zaščito (Mijatov 2009).

⁷ Vojna med severom in jugom.

⁸ Sylvanus Thayer je bil med leti 1817 in 1833 ravnatelj West Pointa.

⁹ Bil glavni inženir pri gradnji Panamskega prekopa.

¹⁰ Vodil ameriške sile skozi prvo svetovno vojno.

¹¹ Bil nekaj časa predavatelj na West Pointu in sodeloval v drugi svetovni vojni ter vojaško kariero zaključil kot general.

¹² V sobi sta lahko samo osebi istega spola, kadeta različnih spolov si ne smeta deliti istega kosa pohištva, če sta kadeta različnih spolov sama v sobi morajo biti vrata odprta za 90 stopinj itd.

Revija Forbes danes akademijo glede na kvaliteto izobraževanja uvršča na šesto mesto med nacionalnimi izobraževalnimi ustanovami v ZDA (Vedder in Noer 2008).

4.2 SELEKCIJA IN IZBOR NOVIH KANDIDATOV

Kot vsaka univerza oz. akademija tudi ameriška akademija West Point vsako leto razpiše določeno število prostih mest, na katera se lahko prijavijo kandidatke in kandidati (v nadaljevanju kandidati), ki izpolnjujejo minimalne pogoje za vpis. Teh mest je vsako leto okoli 1300¹³, vendar akademija kljub temu vsako leto prejme preko 10.000 prošenj za vpis. Zaradi izjemnega zanimanja in omejenega števila prostih mest morajo kandidati, da lahko postanejo kadeti in kadetinja (v nadaljevanju kadet) akademiji, preiti skozi različne fizične in intelektualne teste. Za sprejetje na akademijo imajo velik vpliv tudi t.i. predlogi (angl. apply for Nominations) (USMA 2007, 23).

Izbor za sprejetje na akademijo je med ameriškimi in mednarodnimi kandidati nekoliko različen.

4.2.1 SPREJEMANJE AMERIŠKIH KANDIDATOV

Kot sem že v prejšnjem odstavku omenil, morajo bodoči kandidati izpolnjevati minimalne osnovne zahteve, brez katerih se kandidat ne more potegovati za prosta mesta. Te osnovne zahteve so:

- primerna starost in sicer na dan 1. julija tistega leta ko bo potekal vpis, mora biti kandidat najmanj 17 in ne več kot 23 let star,
- dobro psihično in fizično stanje,
- nadpovprečna moč, vzdržljivost in agilnost,
- opravljen zdravniški test (angl. Medical Exam),
- zelo dobro oceno iz gibalnih sposobnosti (angl. Candidate Fitness Assessment), test je sestavljen iz šestih različnih vaj¹⁴,
- kandidat mora biti samski in brez otrok in ne sme biti finančno zadolžen.

Če kandidat ustreza zgoraj naštetim kriterijem se lahko prijavi na postopek za sprejem (USMA 2007, 14–21).

¹³ Primer leta 2007 sprejetih skupaj 1295; moških 1080, žensk 225 in 10 kandidatov iz drugih držav.

¹⁴ Metanje košarkaške žoge, dvigovanje trupa, skleci, tek ena milja, hitri preteki, vese v vzgibi.

Naslednji zelo pomemben faktor pri sprejemanju na akademijo so predlogi¹⁵. Obstaja šest vrst predlogov, ki se med seboj razlikujejo glede na pomembnost oziroma število dodatnih točk, ki ti jih prinese posamezni predlog. Za prijavo kandidat na uradni internetni strani akademije izpolni prijavnico. Od tistega dne ga akademija prične voditi v svojih evidencah in preverjati ali zares izpolnjuje vse zahtevane kriterije. V primeru, da kandidat ne doseže določenih minimalnih norm, ki velja za tisto leto, mora na ponovni vpis počakati do naslednjega leta. Naslednji pomemben korak pri sprejetju predstavlja opravljanje testa SAT¹⁶ ali ACT¹⁷, ki ga morajo opraviti vsi, ki želijo študirati na katerikoli univerzi ali akademiji v ZDA.

Tako pri ocenjevanju na koncu združijo ocene iz:

- SAT ali ACT
- zdravniškega pregleda (angl. Medical Exam)
- rezultatov gibalnih sposobnosti (angl. Candidate Fitness Assessment)

(USMA 2007, 14)

V primeru, da kandidat doseže potrebno število točk in je sprejet sledi še informativni obisk akademije in začetek priprav na vstop v akademijo.

Vendar je potrebno pri samem izboru določene stvari izpostaviti in poudariti. Akademija pri izbiri bodočih kandidatov daje primarno velik poudarek na t.i. predloge. Izhajajo iz prepričanja in izkušenj, da je lažje vzgojiti bodočega častnika, ki prihaja iz družine, v kateri je vojaški način življenja imel vpliv že od samega otroštva. Akademija namreč predpostavlja, da lahko nekoga v zelo kratkem času pripraviš, da bo fizično izjemno sposoben, težko pa je človeku v omejenem času spremeniti sistem vrednot (pripadnost, lojalnost) in način razmišljanja.

4.2.2 SPREJEMANJE MEDNARODNIH KANDIDATOV

Vsako leto akademija v skladu s trenutno kvoto razpiše določeno število mest za mednarodne kandidate in po lastni presoji povabi določene države naj izbrane kandidate predlagajo za izbor. Tudi Slovenija je ena tistih držav, ki že kar nekaj let z vmesnimi premori pošilja svoje kandidate na akademijo. Mednarodni kandidati ne sodelujejo pri izbirnih

¹⁵ Predlog je lahko: kongresni (angl. Congressional), predsedniški (angl. Presidential), redna in rezervna vojska (angl. Regular Army and Reserve Components), častna vojska (angl. Honor Military), mornariške šole ali ROTC (angl. Naval School and ROTC), sinovi in hčere umrlih in ranjenih veteranov (angl. Sons and Daughters of Deceased or Disabled Veterans), sinovi in hčere nagrajencev z medaljo časti (angl. Sons and Daughters of Persons Awarded the Medal of Honor) (USMA 2007, 17).

¹⁶ Test nadarjenosti in sprejemni test (angl. Scholastic Aptitude Test and Scholastic Assessment Test)

¹⁷ Standardiziran pregled dosežkov za pristop na fakulteto (angl. Standardized achievement examination for college admissions)

postopkih skupaj z bodočimi ameriškimi kadeti temveč, tekmujejo med seboj. Kljub temu tudi za njih veljajo določeni kriteriji, ki jih morajo izpolniti, a jim to še ne zagotavlja sprejema na akademijo.

V letu, v katerem se MORS skupaj z načelnikom Generalštaba odloči, da bosta napotila svojega kandidata na West Point se objavi javni razpis, ki je objavljen v časopisnih medijih in na uradnih straneh Slovenske vojske. V razpisu so zapisani minimalni pogoji, ki jih mora kandidat izpolnjevati, da se lahko njegova prijava pošlje v nadaljnjo obravnavo. Od petih minimalnih pogojev določi dva akademija, ostale tri pa ministrstvo.

Pogoji akademije (velja tudi za Američane):

- primerna starost in sicer na dan 1. julija tistega leta ko bo potekal vpis, mora biti kandidat najmanj 17 in ne več kot 23 let star,
- kandidat mora biti samski in brez otrok in ne sme biti finančno zadolžen. Pogoji ministrstva:
- končana srednja šola (srednjo strokovno ali gimnazijo) oziroma dijak/dijakinja 4. letnika srednje šole,
- vsaj dobra ocena iz angleškega jezika in matematike v zadnjem končanem letniku srednje šole ali zaključnem izpitu/maturi,
- biti državljan/državljanica Republike Slovenije in ne imeti dvojnega državljanstva,
- ne sme biti obsojen zaradi naklepnega kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti in biti obsojen na pogojno zaporno kazen za kakšno drugo kaznivo dejanje v trajanju več kot šest mesecev (MORS 2008a).

V primeru, da kandidat ustreza vsem naštetim pogojem, sledi povabilo na informativni sestanek, na katerem so podane informacije v povezavi z izborom in samim življenjem na akademiji in možnostih zaposlitve po končani akademiji. Po skupinskem informativnem sestanku sledi individualni razgovor s posamezniki. Sestavi se komisija treh ali štirih članov, v kateri so predstavniki Urada za vojaške zadeve (UVZ), psiholog in eden izmed slovenskih diplomantov akademije. Sledi preverjanje iz gibalnih sposobnosti (angl. Candidate Fitness Assessment) v vojašnici Franca Rozmana Staneta (FRS) pod nadzorom pripadnikov SV. Sledi zdravniški pregled, na katerem se preveri zdravstveno stanje kandidata. Ta pregled je enak tistemu, ki ga opravljajo tudi bodoči častniki SV. Naslednji pomemben korak za vstop na akademijo je test SAT in TOEFL¹⁸. Na testu SAT se preveri splošno znanje iz matematike in

¹⁸ Test angleščine kot tuji jezik (angl. Test of English as a Foreign Language)

angleščine, medtem ko je TOEFL namenjen preverjanju razumevanja in poznavanju angleškega jezika. Ko vsi kandidati zaključijo vsa preverjanja ima UVZ možnost, da predlaga vojaškemu atašeju na Ameriškem veleposlaništvu v Sloveniji do šest kandidatov vendar, vrstni red ne vpliva na končni izbor. UVZ vse pridobljene rezultate skupaj z njihovimi predlogi preda vojaškemu atašeju na Ameriškem veleposlaništvu v Sloveniji (Plemenitaš Fuchs 2009). Vsi predlagani kandidati opravijo še enkrat test gibalnih sposobnosti, vendar tokrat pod nadzorom predstavnika¹⁹ iz oddelka za obrambno sodelovanje na Ameriškem veleposlaništvu. Sledi še individualni razgovor z Ameriškim vojaškim atašejem, ki nudi tudi pomoč pri izpolnjevanju in pošiljanju vseh potrebnih dokumentov. Vojaški ataše poda še dokončno mnenje o posameznem kandidatu, tako da se lahko akademija na podlagi rezultatov, ki jih je kandidat dosegel in njegovega mnenja odloči katerega kandidata bo sprejela na akademijo. Mesec dni pred odhodom, akademija sporoči imena kandidatov, ki so bili izbrani. S strani MORS sledi podpis pogodbe za štiriletni študij z izbranim kandidatom in napotitev na akademijo (Plemenitaš Fuchs 2009).

4.3 SPREJEMNI DAN

Vsi večji dogodki na akademiji vsebujejo simboliko in določen ritual. Tudi sprejemni dan ni izjema. Tako se kandidati, tudi tisti iz drugih držav, na sprejemnem dnevu zberejo na stadionu, kjer jim višji častnik iz akademije izreče dobrodošlico ter čestita ob uspehu, da so uspeli postati kandidati akademije. Po končanem govoru imajo kandidati manj kot dve minuti časa, da se poslovijo od sorodnikov in skupaj s kadetom iz višjega letnika odkorakajo s stadiona. Na takšen simboličen način kandidati spoznajo, da niso več civilisti temveč kandidati za kadeta. Po odhodu s stadiona sledi prihod z avtobusom v telovadnico, kjer vsak kadet kandidat zadolži opremo, ki jo bo potreboval v naslednjih dneh. Sledi obvezno cepljenje ter prikaz in učenje osnovnih pravil na akademiji. Tako se kandidati za kadeta učijo pozdravljati, hoditi, stati mirno, delati sklece, itd. Pokažejo jim tudi njihove sobe in izročijo majhno beležko, v kateri so zapisana pravila o urejenosti sob in načinih nošenja različnih uniform. Skozi ves ta postopek so kandidati za kadeta pod budnim očesom višjih letnikov in uslužbencev na akademiji. Tako morajo ves čas gledati naravnost, se ne držati ograje, vojaško pozdravljati višje letnike ter delati to, kar jim je naročeno. Ob opozorilih zaradi neprimernih dejanj pa odgovarjati samo s štirimi odgovori »da gospod«, »ne gospod«, »brez izgovora gospod« in »ne razumem gospod« (Pešelj 2005, 129–130; Mijatov 2009).

¹⁹ Pravidloma Američan, ki je diplomiral na West Pointu.

Ko vsi kandidati zaključijo z zadolževanjem opreme in učenjem osnovnih pravil, sledi svečani dogodek in sicer prisega pred akademijo na svoji ustavi. Po tej slovesnosti kandidati za kadeta postanejo »novi kadeti in nove kadetinje« (new cadets) (v nadaljevanju kadeti). Prvi dan kadeti praviloma ne pridejo v svoje sobe nikoli prej kot ob 20.00 uri, kjer jih čaka še ogromno dela (urejanje sob, urejanje opreme, itd.) Že prvi dan bivanja na akademiji novim kadetom ni prizaneseno, saj jih sredi noči zbudijo in opravijo test urina²⁰. Tako so novi kadeti ves čas pod nenehnim pritiski in preverjanji, saj želijo doseči, da bi tisti posamezniki, ki začetnega psihičnega in fizičnega napora ne bi zdržali, tako morali zapusti akademijo (Pešelj 2005, 129–130; Mijatov 2009).

4.4 RAZDELITEV NA AKADEMSKI, VOJAŠKI IN FIZIČNI DEL

Študij na akademiji traja štiri leta oziroma osem semestrov in je državno verificiran ter primerljiv s civilnimi fakultetami. Vendar se akademija od ostalih civilnih univerz v osnovi razlikuje po tem, da svojim kadetom ne da samo akademskega znanja primerljivega z ostalimi fakultetami, ampak jih obogati tudi z znanjem vojaških veščin in skrbi za dobro psiho-fizičnem stanje kadetov. Zato je potrebno za lažje razumevanje tega načina izobraževanja, ki se je oblikoval skozi več let, obdelati sistematično in po sklopih. Za kadete je pomembno, da imajo v vseh treh delih; torej akademskem, vojaškem in psiho-fizičnem čim boljšo oceno, saj je končna ocena sestavljena iz vseh treh. Tako 55% del končne ocene predstavlja akademski del 30% vojaški del in 15% psiho-fizični del.

Sistem je postavljen tako, da kadeti svoje izobraževanje ne pričnejo z akademskim delom, kar je značilno za civilne univerze, temveč z vojaškim delom oz. vojaškim usposabljanjem. Tako pred začetkom vsakega akademskega leta kadeti opravijo enega izmed štirih vojaških usposabljanj, ki trajajo praviloma dva meseca v poletnem času.

Tako kandidati svojo štiriletno izobraževanje pričnejo maja²¹ z temeljnim vojaškim usposabljanjem CBT. S končanjem CBT se nato zadnji teden v avgustu prične akademski del, ki traja do junija nakar sledijo 14 dnevne počitnice. Ob vrnitvi kadetov in v primeru, da so uspešno opravili prvi letnik, sledi nadaljevalni tečaj CFT, ki se izvaja 12 km stran od akademije v manjši bazi imenovani Camp Buckner in drugi del v Fort Knoxu. Spet sledi akademski del in tri stvari v sklopu CAT, ki jih mora kandidat opraviti v naslednjih dveh poletjih. Prvi se imenuje CTLT drugi MIAD in tretji »detalj«, kjer mora vsak kadet pomagati učiti in uriti kadete mlajših letnikov na CBT ali CFT. Zaradi lažje predstave, razumevanja in

²⁰ Tako pregledajo posameznika ali uživa kakšna nedovoljena poživila.

²¹ Mišljeno isto leto, ko se kandidati vpišejo na akademijo.

kasnejše primerjave, bom vsako od zgoraj naštetih izobraževanj in usposabljanj opisal v naslednjih odstavkih podrobneje.

4.4.1 VOJAŠKI DEL

TEMELJNO VOJAŠKO USPOSABLJANE (CADET BASIC TRAINING)

Prvo poletje, ki ga kadeti preživijo na akademiji, je namenjeno temeljnemu vojaškemu usposabljanju (angl. CBT). Usposabljanje poteka v mesecu juliju in avgustu in traja šest tednov. Že del sprejemnega dneva predstavlja CBT, saj zajema osnovna pravila in dolžnosti, ki jih mora kadet spoštovati ter opravljati skozi celotno usposabljanje in tudi kasneje. Kadeti skozi usposabljanje spoznavajo osnovne veščine vojaka, ki jim bodo kasneje omogočale preživetje na bojišču.

Usposabljanje oziroma urjenje poteka tako, da kandidati vsako jutro vstajajo ob 4.45, nakar sledi telovadba, prhanje in zajtrk ter vse dolžnosti posameznika, ki jih ima ta dan. Vsak dan se kandidati spoznavajo z vojaškim življenjem, kar zajema različna taktična premikanja na ravni voda, prvo pomoč, osnove streljanja, metanje ročnih bomb, osnove orientacije, RKBO z obiskom plinske celice, borilne veščine, bojevanje z nožem itd. Poleg spoznavanja novih vojaških veščin morajo kandidati ves čas vedeti, kateri so naslednji trije obroki, poznati vsebino člankov na naslovnici New York Times ter odšteti dneve do pomembnih dogodkov. Vsak kadet dobi tudi ob začetku usposabljanja majhno knjižico, v kateri so zapisane vse naloge in norme za vseh šest tednov urjenja naprej ter izreki slavnih mož, ki jih mora kadet kadarkoli znati povedati svojemu nadrejenemu (Pešelj 2005, 129–130; Mijatov 2009).

Namen celotnega usposabljanja je v kadetih vzbuditi osebni ponos, pripadnost enoti, timski duh in prijateljstvo med kadeti²². Kadet prav tako spozna delovanje kadetskega korpusa, sestavo in delovanje ameriške vojske, čine, medalje. Zadnji teden je predvsem namenjen preverjanju in preizkušanju pridobljenega znanja v zadnjih petih tednih (USMA 2007, 147).

²² Samo med kadeti prvih letnikov.

Če kadet želi uspešno opraviti CBT, mora uspešno opraviti naslednje:

- spust po 25 metrov dolgi vrvi,
- 90% poznavanje omenjene knjižice,
- se kvalificirati z M16A2,
- doseči minimalno število točk na fizičnem testu,
- opraviti tri pohode (najdaljši 24 km).

(Pešelj 2005, 130)

Pred odhodom nazaj na akademijo morajo kadeti opraviti še 24 urni taktični pohod s 16 različnimi delovnimi točkami na katerih preverjajo osvojeno znanje prejšnjih tednov. Zadnji dan CBT sledi še pohod v dolžini 15 km do akademije, kjer jih pričakajo kadeti iz višjih letnikov. Vsak kadet, ki uspešno zaključi CBT, se pridruži kadetskemu korpusu in dobi naziv kadet vojak (angl. cadet private). Ob koncu je tako kadet izurjen za izvajanje osnovnih vojaških nalog in preživetja na bojišču, kot vsak vojak v ameriški vojski (Pešelj 2005, 131).

Med tridnevnim odmorom se kadet začne pripravljat na akademski del. Kot pravi (Mijatov 2009): »so ti trije dnevi naporni in kadeti praviloma ne počivajo, saj jih čakajo različne priprave kot so ogled predavalnic, ogled urnikov, urejanje akademske in čiščenje vojaške opreme, itd.« Kadet prejme tudi vso potrebno opremo za delo na akademskem področju. V to opremo sodijo knjige, zvezki, pribor za laboratorijske vaje in osebni računalnik. Tako so kadeti zadnji teden v avgustu pripravljeni, da pričnejo z akademskim letom (Mijatov 2009).

NADALJEVALNO VOJAŠKO USPOSABLJANJE (CADET FIELD TRAINING)

Nadaljevalni tečaj ali Cadet Field Training (angl. CFT) opravlja vsak kadet, ki uspešno zaključi CBT in prvi akademski letnik. CFT se izvaja v drugem poletju in predstavlja nadaljevanje temeljnega vojaškega usposabljanja CBT. Usposabljanje je razdeljeno na dva dela in sicer na:

- prvi del usposabljanja traja sedem tednov v manjši bazi v Camp Buckner
- drugi del usposabljanja traja en teden v Fort Knoxu

V bazi Camp Buckner kadeti drugih letnikov opravljajo naloge, ki so zahtevnejše kot v prvem poletju, saj je namen nadgraditi in izpopolniti že obstoječa znanja. Znanja, ki jih

pridobijo, so nadgradnja individualnih veščin, taktike na ravni voda in sposobnost prevzemanja vlog oziroma vodenja²³ (angl. leadership). Kadeti med usposabljanjem izvedejo manjšo desetdnevno taktično vajo, kjer preizkusijo pridobljeno teoretično znanje, ki so ga pridobivali med akademskim letom. V tej vaji kadeti izvajajo naloge, ki so v tistem trenutku prednostne za ameriško vojsko. Te naloge so iskanje nasprotnika in njegova nevtralizacija, operacije za hitro posredovanje, izvajanje kontrolnih točk, izvajanje zasede, napada in obrambe na ravni voda (USMA 2007, 147).

Nato se kadeti preselijo v bazo Ford Knox v Kentuckyyu, ki je oddaljena 16 ur vožnje od akademije. Tam kadeti spoznavajo taktiko oklepnih enot, težke artilerije in zračne obrambe. Glavni del usposabljanja sestavlja streljanje z topovi zračne obrambe, bojevanja na simulatorjih in izvedba manjših vadbenih bojnih operacijah z oklepno mehanizacijo²⁴ (Pešelj 2005, 135; USMA 2007, 147).

Namen urjenja je tudi začeti ustvarjati zanesljive vodje (leaders) med kadeti. Vendar so v obeh bazah kadeti še vedno neposredno podrejeni kadetom tretjih in četrth letnikov, ki jih vodijo v vseh usposabljanjih, vsi kadeti pa so pod nadzorom poklicnih pripadnikov in uslužbencev akademije. Pred začetkom novega akademskega leta se morajo kadeti tudi odločiti, v katerem rodu kopenske vojske bi radi po končani akademiji delali. Vendar so za določena prosta mesta omejitve in v tem primeru je izbran tisti kadet, ki je najuspešnejši na vseh treh ocenjevalnih področjih. Tako izbrani kadet naslednje poletje stažira v zeleni enoti (Mijatov 2009).

Tako kot prvo poletje tudi drugo poletje vsa generacija ob uspešnem zaključku teče 15 km nazaj do akademije, praviloma dan prej kot kadeti prvih letnikov in ko so na akademiji zbrane vse štiri generacije, se ponovno prične novo študijsko leto (Pešelj 2005, 135).

NAPREDNO VOJAŠKO USPOSABLJANJE (CADET ADVANCED TRAINING)

Namen zadnjih dveh poletij ni več pridobivanje osnovnih vojaških veščin, ki jih potrebuje vojak, marveč dodeljevanje različnih vlog vsakemu posamezniku posebej. Kadeti niso več podrejeni svojim starejšim kadetom, temveč nadrejeni prvim in drugim letnikom. Zadolženi so za različne naloge, predvsem skrbijo za uspešno usposabljanje mlajših kadetov, saj je namen njihovega usposabljanja ta, da kadeti postanejo vodje (angl. leader).

²³ Uporaba izraza vodenje za to, ker so taktične zamisli na ravni skupine in oddelka

²⁴ Tanki tipa Abarmus M1A1/A2 in Bradley.

CAT se deli na tri pod sklope:

- MIAD; kadet lahko izbere katero koli vojaško šolo v sklopu ameriške kopenske vojske,
- CTLT; 30 dnevno stažiranje v eni izmed enot ameriške vojske ali drugje kot poveljnik voda²⁵,
- Usposabljanje in izobraževanje nižjih letnikov (prvih in drugih) na CBT in CFT.
(USMA 2007, 140)

Pomembno je, da kadet opravi vse tri podsklope, saj mu pridobljena znanja kasneje koristijo za lažje integriranje v samo vojaško organizacijo in delo v njej. Za mednarodne kadete je praviloma tako, da stažiranje opravljajo v svojih državah, saj tako najlažje spoznajo delo, ki jih čaka, ko se vrnejo iz akademije.

4.4.2 AKADEMSKI DEL

Akademsko leto se na West Pointu za vse kadete prične, ko se zaključijo vsa vojaška usposabljanja (glede na letnik), predvidoma konec avgusta. Akademsko leto je razdeljeno na dva semestra. Prvi semester traja od konca avgusta do zadnjega tedna v decembru, drugi semester se nadaljuje od konca januarja do konca maja. Med prvim in drugim semestrom, lahko kandidati odidejo domov, prav tako po končanju drugega semestra in sicer za dva tedna, saj po počitnicah sledi za vsak letnik vojaško usposabljanje (Mijatov 2009).

Sistem šolanja je sestavljen tako, da prva dva letnika študija kadeti ponavljajo in nadgrajujejo znanja, ki so si jih pridobili tekom srednješolskega izobraževanja. V drugem letniku se vsak kadet odloči katero smer bo študiral. Na razpolago ima 40 različnih programov (major), ki zajemajo vsa priznana znanstvena področja (USMA 2007, 140).

Kadeti ves čas živijo na akademiji in so oblečeni v uniforme namenjene akademskemu času. Akademski čas je fizično manj naporen, čeprav za kadete prvih in drugih letnikov še vedno veljajo dodatne obveznosti, ki jih morajo vsakodnevno izpolnjevati. Sestava kadetov je še vedno enaka vojaški. Tako je kadet četrtega letnika poveljnik voda, kadet tretjega letnika je poveljnik oddelka, kadet drugega letnika ima podrejenega enega kadeta iz prvega letnika. Za lažje delo s kadeti je na predavanjih prisotnih maksimalno 15 kadetov. Razlog je ta, da lahko predavatelji lažje podajajo snov in ker učni program temelji na sprotnem učenju²⁶ tudi tekoče

²⁵ Izjemoma se lahko tudi izbrani kadeti tretjih letnikov udeležijo CTLT.

²⁶ Metoda Thayer.

probleme, ki nastanejo pri določeni snovi, lažje rešujejo. Predavatelji²⁷ so častniki, praviloma višjih činov (stotniki, majorji, podpolkovniki in polkovniki) in kot pravi (Mijatov 2009): »njihov namen je kadete naučiti čim boljše, saj rezultati kadetov dvigujejo njihov renome.« Nadaljuje, da so zelo življenjski in vedno pripravljene pomagati kadetom. Veliko prednost predstavlja tudi to, da lahko opisujejo življenje v vojski in svoje izkušnje, ki so si jih pridobili v različnih bojnih in nebojnih operacijah.

URNIKI IN PREDMETNIK

Vsak dan na akademiji poteka po naprej določenem urniku. Od civilnih univerz se akademija razlikuje po tem, da vsi kadeti živijo na akademiji, zato so akademski urniki in ostale obveznosti temu prilagojeni.

Tabela 4.1: Primer osnovnega dnevnega urnika kadeta.

7.05-7.20	zajtrk
7.30-11.55	Predavanja v predavalnicah (glede na urnik)
12.10-12.40	kosilo
12.50-13.45	čas namenjen dekanu, kjer se kadeti učijo o morali in etiki, ali pa potekajo laboratorijske vaje iz fizike in kemije
13.55-16.00	Predavanja v predavalnicah (glede na urnik)
16.15-18.30	predviden čas za šport ali urjenje za svečane dogodke
18.00-19.30	večerja
19.30-23.30	ponavljanje učne snovi in priprava za naslednji dan

Vir: USMA (2007, 10).

Sam akademski urnik je sestavljen iz dveh delov: urnik 1 in urnik 2. To na primer pomeni: da ima kadet v ponedeljek urnik 1 v torek urnik 2 in sreda spet 1. Vendar zaporedje ni vedno isto. Lahko se zgodi, da se urniki ponavljajo, tako da ima kadet tri dni urnik 1 in dva dni urnik 2. Razlika med urnikom 1 in urnikom 2 je v tem, da vsebujeta različne predmete, le del predmetov je enakih (glej tabelo 4.2). Predavanja potekajo večji del akademskega leta od ponedeljka do petka, lahko tudi ob sobotah, a je to bolj izjema kot pravilo (Mijatov 2009).

²⁷ Predavatelji na akademiji so v razmerju: 75% vojaških in 25% civilnih.

Za posamezni predmet je predvidenih 40 učnih ur. Vsaka ura se prične tako, da je prvih pet minut namenjenih tekočim svetovnim dogodkom, ki so v povezavi s predmetom. Nadaljnje minute so razporejene tako, da snov, ki so jo kadeti obdelali prejšnji dan s predavateljem zgolj obnovijo in razložijo nerazumljive dele snovi. Znanja, ki jih podajajo predavatelji temeljijo na aplikativnosti-uporabnosti²⁸, saj je namen ta, da bodo bodoči kadeti, ko bodo v vlogi vodij ali poveljnikov v danih situacijah znali to znanje tudi praktično uporabiti. Med urami kadete čakajo tudi vmesna preverjanja²⁹, ki so lahko vsako uro ali vsako drugo, kar je odvisno od predavateljeve odločitve. Tako morajo biti kadeti vedno pripravljeni, saj v primeru, da sprotnega testa, ne opravljajo v normah, ne morejo pristopiti k glavnemu izpitu lahko pa jim zniža tudi končno oceno. Kadeti pri vsakem predmetu napišejo tudi seminarsko nalogo, v kateri predavatelj išče predvsem kadetov način razmišljanja. Končno oceno pri predmetu sestavlja seminarska naloga, krajši testi, laboratorijske vaje in končni izpit. Vrednost posamezne enote je pri različnih predmetih različna (Mijatov 2009).

Zadnji teden pouka sledijo še zaključni izpiti, ki trajajo tri ure in pol. Velikokrat se zgodi, da kadeti opravljajo dva izpita na dan in sicer enega dopoldne in drugega popoldne. Kadet lahko izpit opravlja samo enkrat, ponavljajo pa ga lahko med poletnimi počitnicami in to samo enega v vseh štirih letih. V primeru, da ga ne opravi, mora zapustiti akademijo (Pešelj 2005,134).

²⁸ Primer: pri matematiki so kadeti računali v kolikšnem času morajo vojaki popraviti cisterno za vodo, če je podanih mer in spušča skozi luknjo, ki je velikosti kvadratnega centimetra preden izteče vsa voda (Mijatov 2009).

²⁹ Kratki testi ali kvizi z desetimi vprašanji.

Tabela 4.2: Predmetnik na akademiji West Point.

Prvi letnik	1	angleški esej	zgodovina sveta ali ZDA	računalništvo	kemija	matematika
	2	literatura	zgodovina sveta ali ZDA	psihologija	kemija	matematika
Drugi letnik	1	tuji jezik	ameriške politike	filozofija	fizika	matematika
	2	tuji jezik	ekonomija	geografija	fizika	matematika
Tretji letnik	1	mednarodni odnosi	vojaško vodenje (angl. leadership)	izbirni	računalništvo	izbirni
	2	esej	izbirni	izbirni	izbirni	izbirni
Četrti letnik	1	pravo in vojaško pravo	vojaška zgodovina	izbirni	izbirni	izbirni
	2	izbirni	vojaška zgodovina	izbirni	izbirni	izbirni

Vir: USMA (2007, 32).

4.4.3 FIZIČNI DEL

Kot je zapisano v (USMA 2007, 161) »vsak kadet je atlet« kar pomeni, da na akademiji izhajajo iz stališča, da morajo biti bodoči častnik dobro psiho-fizično pripravljeni, če želijo delati v vojski. Že v času prve svetovne vojne je General Douglas MacArthur ugotovil, da treningi povezani z atletiko pozitivno vplivajo na sposobnosti vojaka na bojišču. Tako danes psiho-fizična ocena predstavlja del končne skupne ocene, zato je pomembno kako je kandidat psiho-fizično pripravljen in ocenjen. Že sam vstop na akademijo od kandidata zahteva, da doseže minimalne fizične sposobnosti, saj v nasprotnem primeru ni sprejet na akademijo. Tako morajo kadeti vsak dan nameniti minimalno dve uri športnim aktivnostim. Kadeti morajo tudi dvakrat letno opraviti psiho-fizični test, ki je enak tistemu za vojake v stalni sestavi ameriške vojske. Prav tako akademija sodeluje v različnih športih tekmovanjih in tudi sama prireja različna tekmovanja. Vsa tekmovanja so glede na profesionalnost na različnih ravneh (USMA 2007, 160–163).

Te ravni so:

- najnižja raven (angl. intramurals)
- srednja raven (angl. club squad)
- najvišja raven (angl. corps squad)

Intramurals je tekmovanje na najnižji ravni, ki poteka v različnih športih znotraj akademije med posameznimi četami. Tekmovanja potekajo v spomladanskem in jesenskem času v vseh pomembnejših športih (košarka, ameriški nogomet, nogomet, odbojka itd.) Namen tekmovanja je spodbujati športno udejstvovanje pri kadetih in gojiti timsko vzdušje ter tekmovalnost. Naslednja raven tekmovanja se imenuje club squad. Poteka tako, da izberejo najboljše kadete na akademiji v določenem športu, ti pa potem zastopajo akademijo na različnih tekmovanjih z drugimi fakultetami v regiji. Tekmovanja potekajo z vsemi civilnimi in vojaškimi akademijami v regiji in zmagovalci se ob koncu tekmovanja tudi pomerijo na glavnem turnirju. Tretja najvišja raven tekmovanja se imenuje corps squad. Tekmovanje poteka v najvišji študentski ligi med najbolj priljubljenimi športi, golf, košarka, tenis itd. (Pešelj 2005, 138).

Akademija spodbuja vse tri nivoje tekmovanja in kadetom, ki so uspešni ponudi tudi nekatere študijske ugodnosti. V primeru, da je kadet zelo uspešen v športu in akademsko vidno nazaduje mora kadet takoj prenehati s športnim udejstvovanjem in več svojega časa posvetiti študijskim obveznostim (Mijatov 2009).

4.5 KODEKS ČASTI

Akademija daje skozi celotno šolanje poudarek kako izoblikovati in usposobiti bodočega časnika, da bo kos čim več nalogam v njegovi vojaški karieri. Bistvo oziroma tisto kar mora imeti vsak bodoči častnik je kodeks časti (angl. honor code). Začetki kodeksa časti segajo v leto 1922, ko Douglas MacArthur ustanovi Kadetski častni odbor (angl. Cadet Honor Committee), ki danes predstavlja jedro akademije (USMA 2009a). Kodeks časti pomeni, da kadet od njegovega prvega do zadnjega dneva na akademiji ne bo lagal, goljufal, kradel ali bil strpen s tistimi, ki bodo to počeli. V primeru, ko nekdo počne te tri nečastne stvari in ga opazi drug kadet, mu mora poizkusiti pojasniti stvari ter mu dati 24 ur časa, da se prijavi sam. Po preteku časa in ne-prijavi je dolžnost drugega kadeta, da ga prijavi (za čast v svoji četi), v nasprotnem primeru je kriv tudi sam (Pešelj 2005, 139).

V primeru kršitve in prijave se ustanovi sodišče, kjer se oblikuje tako obramba kot tožilstvo. Na podlagi dokazov, sodišče sooči vpletene kadete med seboj. Sodišče skupaj z obrambo in

tožilstvom, ki je sestavljeno iz devetih kadetov nato odloči ali je kadet dejansko kršil kodeks. Če kadet prizna dejanje, takoj sledi kazen ali opozorilo. V primeru, da kadet še enkrat laže in se mu to tudi dokaže, pomeni to takojšna izključitev. Kot pravi (Mijatov 2009): »kodeks časti te spremlja tudi takrat, ko nisi več na akademiji« Pomen kodeksa časti je najbolj viden v bojni situaciji, ko je potrebno zaupat tako svojim nadrejenim in podrejenim in biti ves čas iskren.

4.6 FINANČNI VIDIK

Sodobne vojske danes namenijo največ denarja za razvoj oborožitvenih sistemom in za izobraževanje svojih pripadnikov. Učinkovitost izobraževanja se najhitreje pokaže v kriznih situacijah. Takrat je pomembno, da se posamezniki odločajo pravilno, saj je od njih v bojnih situacijah velikokrat odvisno tudi preživetje njihovih podrejenih.

Stroške izobraževanja bom predstavil v dveh sklopih. Prvi vidik bo namenjen ameriškim kadetom, drugi pa slovenskim. Razlog je ta, da ju z vidika stroškov zaradi različnosti ne moremo obravnavati skupaj.

ZA AMERIŠKE KADETE

V primeru, ko je kadet sprejet na akademijo, mu ni potrebno plačati šolnine kot je to v praksi pri ameriških civilnih univerzah. Kadet med študijem prejema štipendijo, ki jo lahko uporabi za karkoli. Sistem je naravnano tako, da v primeru, ko kadet odstopi od študija v prvem ali drugem letniku lahko akademijo zapusti brez obveznosti. Z vpisom v tretji letnik pa kadet prav tako lahko zapusti šolanje, a mora v tem primeru pet let služiti kot poklicni vojak. V primeru, ko je kadet odpuščen iz akademije krivdno, pa je doba nekoliko daljša, saj mora kot poklicni vojak v ameriški vojski služiti deset let. Ko dokonča šolanje, se zavezuje, da bo aktivno služil v vojski kot častnik pet let in tri leta kot rezervni častnik, v nasprotnem primeru mora povrniti sorazmerno odsluženemu obdobju šolnino v polni vrednosti 225.000 dolarjev (\$) ³⁰(Mijatov 2009).

ZA SLOVENSKE KADETE

Za slovenske kadete, ki odidejo na akademijo, veljajo povsem drugačna pravila in obveznosti. Kot sem že omenil (v poglavju sprejem mednarodnih kandidatov) kandidat pred odhodom na West Point z MORS podpiše pogodbo v katerem se ministrstvo zaveže, da bo med izobraževanjem štipendiralo kadeta vsa štiri leta. Štipendija je enaka tisti, ki jo prejema ostali štipendisti MORS za delo v stalni sestavi, povečana za 50 odstotkov zaradi

³⁰ 1.4 \$ = 1€

izobraževanja v tujini. Kandidat se zaveže, da bo po končanem študiju osem let zaposlen v SV vojski kot častnik. V primeru, da kandidat predčasno odide iz SV se zaveže, da bo v celoti poravnal znesek šolanja na akademiji, ki jih je MORS kot štipenditor investiral v času štipendijskega razmerja (Plemenitaš Fuchs 2009).

Dejstvo, da Ministrstvo za obrambo ZDA (angl. US Department of Defense) povabi MORS, da predlaga svoje kandidate za akademijo, to še ne pomeni, da Ministrstvo za obrambo ZDA tudi krije stroške šolanje slovenskega kandidata. V začetku sodelovanja so del stroškov plačale ZDA, ker so Slovenijo uvrščale med razvijajoče se države. Odkar Slovenije več ne uvrščajo med razvijajoče se države, MORS za posameznega kadeta plača letno 71.000 dolarjev (\$), kar pomeni, da celotno štiriletno šolanje³¹ stane 284.000 dolarjev (\$) (Plemenitaš Fuchs 2009).

4.7 DIPLOMIRANJE

Ko kadeti uspešno zaključijo vse predvidene obveznosti, sledi še samo podelitev diplom. Kadeti svojega študija ne zaključijo z diplomom kot jo poznamo v Sloveniji, temveč neuradno diplomira z zadnjim izpitom. Neuradno zato, ker uradna podelitev diplom poteka na nogometnem stadionu in sicer zadnjo soboto v maju. Govorniki so ponavadi visoki vladni možje (predsednik države, podpredsednik, obrambni minister itd.) Vsak diplomant je poklican po imenu, prvi pa diplomom prejmejo najboljši v generaciji. Diploma na akademiji ima samo dva naziva in sicer je lahko znanstvena diploma (angl. Bachelor of Science) ali klasična diploma stroke (angl. Bachelor of Arts) (Pešelj 2005,141). Končanje akademije in prejetje diplome pomeni tudi pridobitev najnižjega častniškega čina in sicer čin poročnika (angl. second lieutenant).

³¹ V ceno niso vštete letalske kart iz Slovenije do ZDA (dvakrat letno), mesečna štipendija, stroški nezgodnega zavarovanja in verifikacija diplome.

5 SLOVENSKO IZOBRAŽEVANJE BODOČIH ČASTNIKOV PREKO VOJAŠKEGA MODULA

5.1 ZGODOVINSKI ORIS ŠTUDIJA OBRAMBOSLOVJA IN ČASTNIŠKE ŠOLE

Že pri poglavju zgodovinski oris West Pointa nisem opisoval zgodovine akademije temveč mejnike, ki so pomembno vplivali na nadaljnji razvoj akademije. Tudi v tem poglavju bom uporabil isto prakso ter opisal mejnike študija obramboslovja in ŠČ. Razlog zakaj poglavja študij obramboslovja in ŠČ ne bom ločil na dva sklopa je ta, da je namen celotnega drugega dela diplomske naloge prikazati nov vojaški modul, ki se izvaja v okviru obramboslovja in je namenjen lažjemu in bolj kvalitetnemu prehodu na ŠČ.

Študij obramboslovja je bil ustanovljen leta 1975 na tedanji Fakulteti za sociologijo politične vede in novinarstvo (FSPN). Študij je bil v začetku zasnovan dokaj ideološko s precejšnjim enačenjem predmeta preučevanja od tod izhaja tudi začetno imenovanje; študij splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite (SLO DS). Konec osemdesetih se preoblikuje v znanstveno disciplino in spremeni tudi ime v obramboslovje, ki ga obdrži vse do danes (Prebilič in drugi 2008, 2174). Kasneje, ko se FSPN preoblikuje v Fakulteto za družbene vede, obramboslovje pridobi svojo katedro znotraj politološkega oddelka (Malešič 1996, 74). Obramboslovje je kljub velikim težavam³² skozi zgodovino, gradilo na svojem raziskovalnem področju ter se uveljavljalo kot znanstveni študij. Kvaliteta študija se je pokazala v kritičnem obdobju v letih 1990 in 1991, ko so diplomanti s svojim znanjem in sposobnostmi prispevali k uspešni osamosvojitvi Slovenije (Bebler 1996, 11). Znanstveno in raziskovalno je obramboslovje napredovalo, a je do bolonjske reforme predmetnik v osnovi ostalo vsebinsko enako. Velik premik za obramboslovje je bil podpis Sporazum o sodelovanju med FDV in MORS, ki se je nanašal na pedagoško in raziskovalno dejavnost obramboslovja (Malešič 1996, 75). Kljub temu, da je veliko diplomantov našlo zaposlitev v sklopu SV, je štipendijska politika postajala iz leta v leto bolj nenaklonjena diplomantom obramboslovja. Nov zagon obramboslovju je prinesla bolonjska reforma, ki je omogočila razdelitev študija na dva modula in sicer splošnega in vojaškega. Splošni je z reformo doživel nekaj sprememb, medtem ko je nov vojaški modul namenjen tistim študentom, ki se želijo po končanem študiju zaposliti kot častniki v SV.

³² Strah pred militarizacijo, nenaklonjenost univerze in fakultete itd.

Častniška šola že od ustanovitve predstavlja nadaljevanje univerzitetnega civilnega izobraževanja za pridobitev osnovnih in dodatnih vojaških strokovnih znanj za delo častnika v enotah SV. Ob osamosvojitvi so se leta 1992 pokazale prve potrebe po častniškem kadru in vzpostavitvi šolskega sistema. V okviru IC MORS je delovna skupina decembra 1992 predstavila program in nosilce predmetov ter določila začetek šolanja prve generacije častnikov na dan 1. Februar 1993. Šola za Častnike (ŠČ) je v začetku svojega delovanja izobraževala samo kader iz enot SV, ki so izpopolnjevali takratne sprejemne pogoje. Zaradi velik potreb, ki so se takrat pokazale po častniškem kadru v SV, je bila vzporedno ustanovljena Šola za častnike vojnih enot z namenom izobraževati naborniški kader. Leta 2003 se Šola za rezervne častnike ukine saj je leta 2004 uvedena profesionalizacija vojske. Do danes je bilo izšolanih že 20 generacij častnikov, ki so bile na trenutne potrebe SV različnih velikosti (Jelušič in Krajnc 2001, 158).

5.2 SELEKCIJA IN IZBOR KANDIDATOV ZA OBRAMBOSLOVJE IN ČASTNIŠKO ŠOLO

Obramboslovje kot študijska smer v sklopu FDV vsako leto razpiše število prostih mest, ki jih določi Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Za šolsko leto 2008/09 je bilo razpisanih 50 prostih mest za smer Politologija-obramboslovje. Če se želi kandidat vpisati na želeno smer mora izpolnjevati naslednje pogoje:

V navedeni študijski program se lahko vpiše kdor je opravil splošno maturo ali je pred 1. 6. 1995 končal katerikoli štiriletni srednješolski program.

Če bo sprejet sklep o omejitvi vpisa, bodo kandidati izbrani glede na:

- splošni uspeh pri splošni maturi oziroma zaključnem izpitu, kar predstavlja 60 % točk,
- splošni uspeh v 3. in 4. letniku, kar predstavlja 40 % točk.

(Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo 2008)

V univerzitetnem študiju obramboslovja študent lahko izbere vojaški modul šele v drugem letniku, zato FDV ali katedra za obramboslovje od svojih bodočih študentov ne zahteva nobenih dodatnih preverjanj pred vpisom kot jih poznamo iz vojaških akademij. Če kandidat doseže minimalno število točk potrebnih za vpis sledi še samo vpis, ki poteka od sredine avgusta do najkasneje konca september in začetek študija prične s prvim tednom v oktobru.

Pogoji za vpis v častniško šolo so sledeči:

- državljanstvo RS,
- izobrazba (visokošolska VII. stopnja ali VI/1 bolonjska),
- nekaznovanost,
- nečlanstvo v političnih strankah,
- ni varnostnih zadržkov,
- najvišja starost 30 let,
- odslužen vojaški rok ali opravljeno temeljno vojaško usposabljanje za vojaka in TVSU za častnike,
- izdano potrdilo o opravljenem zdravniškem pregledu, ki ni starejše od 6 mesecev,
- opravljena selekcija za ŠC

(Slovenska vojska 2009)

Vsako leto General štab SV razpiše določeno število prostih mest za kandidate za ŠČ. Na selekciji se kandidate razdeli v različne skupine. Z letom 2009³³ so razdeljeni v tri skupine:

- Skupina A »10 prostih mest« - stalna sestava,
- Skupina B »10 prostih mest« - modularni,
- Skupina C »20 prostih mest« - štipendisti in zunanji.

Kandidati tekmujejo med seboj za prosta mesta znotraj svoje skupine.

SELEKCIJA

Predpisani program selekcije se izvede skupaj (v neprekinjenem časovnem obdobju) z osnovnimi postopki izbora kandidatov za zaposlitev in praviloma traja do 10 dni. Program selekcije se izvede v dveh delih. V prvem delu (do šest dni) se izvede preverjanje :

- gibalnih sposobnosti
- preverjanje znanja plavanja
- skupinski psiho diagnostični pregled in
- individualni psihološki pregled kandidatov;

V drugem delu (do štiri dni) se preveri in oceni v terenskih pogojih dela :

- osnovna praktična znanja,
- fizična pripravljenost kandidata in
- reakcija kandidata v pogojih različnih obremenitev in stresnih situacij

³³ Pred tem letom samo dve skupini in sicer stalna sestava ter študenti preostalih fakultet.

Iz naštetih preverjan se na koncu seštejejo točke, ki vplivajo na končno uvrstitev kandidata v posamezni skupini.

5.3 RAZDELITEV NA AKADEMSKI , VOJAŠKI IN FIZIČNI DEL

Študij na fakulteti traja 4 leta oz. osem semestrov. Prvi letnik je enak za vse študente obramboslovja razen izbirnih predmetov, ki si jih lahko študent izbere poljubno. Če želi študent ob koncu prvega letnika vpisati vojaški modul, mora že v prvem letniku kot izbirni predmet izbrat Vojaško prakso 1 (VP1). Študent lahko izbere prav tako VP1 čeprav v nadaljevanju ne bo izbral vojaškega modula. Če študent opravi vse štiri vojaške prakse, ki potekajo v poletnem času, se mu na koncu prizna Temeljno vojaško usposabljanje (TVSU) za častnika. Po končani fakulteti in v primeru pozitivno opravljene selekcije, je kandidat napoten v ŠČ.

5.3.1 AKADEMSKI DEL ŠTUDIJA OBRAMBOSLOVJA

V tabeli so predstavljeni predmeti, ki jih morajo študentje programa obramboslovja vojaški modul opraviti v vseh štirih letih. Predmeti se delijo na splošne in vojaške predmete. Da študentje napredujejo v višji letnik, lahko imajo samo dva neopravljena izpita, ki pa sta lahko iz kateregakoli letnika. Vsak predmet je vreden 5 KT³⁴. Ob koncu študija ima študent priznanih 240 KT.

³⁴ Kreditne točke so bile uvedene z bolonjsko reformo. Kreditne točke so znotraj predmeta razporejene glede na to kako se nosilec predmeta odloči. Primer; 1KT izpit, 2KT seminarska naloga, 1KT seminarji, 1KT prisotnost na predavanjih.

Tabela 5.1 Predmetnik na FDV študijska smer Politologija – Obramboslovje vojaški modul (UN).

PRVI LETNIK	Metode družboslovnega raziskovanja	Mednarodni odnosi	Politični sistem Republike Slovenije
	Statistika	Vojaška zgodovina	Angleški jezik
	Temelji Evropske unije	Polemologija	Vojaška praksa 1* ³⁵
	Temelji politologije	Izbirni predmet	Izbirni predmet
DRUG I LETNIK	Slovenski jezik in slovensko vojaško izrazoslovje	Obrambni in varnostni sistem	Primerjalni politični sistemi
	Zgodovina političnih idej	Temelji ekonomije	Angleški jezik 2
	Uvod v javno upravo	Vojaška geografija*	Vojaška praksa 2*
	Matematika za obramboslovce*	Izbirni predmet	Izbirni predmet
TRET JI LETNIK	Primerjalni obrambni sistemi	Prostorska informatika	Sociologija organizacij
	Teorija civilne obrambe	Sociologija in politologija vojske	Uvod v vojaške vede*
	Sodobni oborožitveni sistemi*	Teorija taktike*	Vojaška praksa 3 *
	Izbirni predmet	Izbirni predmet	Izbirni predmet
ČETR TI LETNIK	Politika prava oboroženih spopadov	Mirovne operacije	Obrambni menedžment
	Varnost v mednarodnih odnosih	Upravljanje in vodenje ob nesrečah	Vojaška zgodovina Slovenije in Slovencev*
	Pehotni oborožitveni sistemi*	Vojaška praksa 4*	Izbirni predmet
	Izbirni predmet	Diplomsko delo	

Vir: FDV (2009).

5.3.2 VOJAŠKI DEL ŠTUDIJA OBRAMBOSLOVJA

Študij obramboslovja vojaški modul je zasnovan tako, da študentje svoj vojaški del usposabljanj izpolnijo vsako študijsko leto po tri tedne³⁶ v mesecu juliju v Vojašnici Vojka Premrla Vipava. V prvih dveh letnikih opravijo prvo fazo TVSU, v tretjem in četrtem pa drugo fazo TVSU za častnike. Študentje v prem letniku pred VP1 zadolžijo vso potrebno

³⁵ Z * so označeni vsi vojaški predmeti in so namenjeni vojaškemu modulu vendar jih lahko izbirajo tudi preostali študentje na FDV.

³⁶ Izjema je le četrti letnik saj se Vojaška praksa 4 izvaja maja in traja štiri tedne.

opremo za usposabljanje, ki jo nato vrnejo ob koncu VP4. Po končanih vseh štirih praksah se študentom prizna TVSU za častnike.

PRVA FAZA TVSU VOJAŠKA PRAKSA 1 IN 2

Namen prve faze TVSU, ki se izvaja v okviru Vojaške prakse 1 in 2 je ta, da kandidati pridobijo tiste potrebne vojaške veščine in znanja, ki jim omogočajo preživetje na bojišču za izvajanje samostojnih nalog na različnih zemljiščnih ter vremenskih in časovnih razmerah. Pri kandidatu je tudi namen razviti vojaške navade, vrednote in domoljubje ter jih naučiti, da vzpostavljajo takšne odnose, ki ohranjajo dostojanstvo v razmerah hierarhičnih odnosov in temeljijo na osebnem zgledu vsakega posameznika (MORS 2007).

Kandidat na obeh praksah predelajo naslednje tematike: Splošni vojaški predpisi, postrojitelvena pravila, osebno orožje s poukom streljanja, preživetje v naravi, RKBO, zveze, saniteta, športna vzgoja in državljska vzgoja (PDRIU 2009).

Na VP1 študenti spoznavajo osnove omenjenih tematik, saj je namen zgolj osvojiti osnovne veščine vojaka, medtem ko na VP2 omenjene tematike nadgradijo in izurijo. Študente na VP2 čaka tudi enotedenski teren, ki ga preživijo izven vojašnice. Teren se odvija na strelišču Mlak ali na Bloški polici. Namen terena je pri študentih razvijati sposobnost delovanja in preživetja na bojišču. Študente ob končanju VP2 čaka zaključno preverjanje pridobljenega znanja iz VP1 kot VP2. Obe praksi potekata v mesecu juliju po tri tedne z enim prostim vikendom.

Če želi študent opraviti uspešno VP2 in zaključiti prvi del TVSU mora uspešno opraviti naslednje:

- pisati pozitivno test iz teoretičnega dela usposabljanja
- opraviti 10 km pohod z vmesnimi delovnimi postajami
- opraviti določena preverjanja v normah (zaklonilnik, maska, plazenje, orientacija, itd)
- kvalificirati se s puško FN F2000S

DRUGA FAZA TVSU ZA ČASTNIKE - VOJAŠKA PRAKSA 3 IN 4

V tretjem in četrtem letniku študentje opravljajo drugo fazo TVSU za častnike. Temeljni cilj je, da se kandidatke in kandidate za častnike usposobi za vodenje skupine, posadke in posameznika v miru in vojni.

Kandidat pri tem:

- pridobijo osnovna znanja iz teorije vojaškega voditeljstva,
- spoznajo vrednostni sistem in vrednote Slovenske vojske,
- spoznajo lastnosti in sposobnosti vojaškega vodje.

(PDRIU 2007)

Študentje na obeh praksah predelajo naslednje tematike: osnove vojaškega voditeljstva, postrojitelvena pravila, vojaška topografija, osebno orožje s poukom streljanja, taktika, športna vzgoja. Namen te faze je, da študentje začnejo sami prevzemati naloge. Tako sedaj sami izvajajo postrojitelvena pravila, odločajo sami kako bodo delovali v taktičnih situacijah (sami načrtujejo zasede, napade, obrambe in postavljanje tabora) in spoznajo tudi orožja za podporo kot sta bombomet in puškomitraljez. VP4 za razliko od ostalih praks traja štiri tedne in se izvaja meseca maja. Razlog je ta, da lahko študentje študij zaključijo čim prej saj v mesecu avgustu ali septembru tudi diplomirajo. Če želi študent opraviti uspešno VP4 in zaključiti 2. fazo TVSU za častnike mora opraviti naslednje:

- pisati pozitivno test iz teoretičnega dela usposabljanja, ki zajema vse štiri prakse
- opraviti 10 km pohod z vmesnimi delovnimi postajami
- opraviti določene veščine v normah (zaklonilnik, maska, plazenje, orientacija, itd)³⁷
- kvalificirati se s puško FN F2000S

Z diplomom in opravljenimi vsemi vojaškimi praksami ter uspešno opravljeno selekcijo študentje z istim letom, ko diplomirajo nadaljujejo šolanje na Šoli za častnike.

5.3.3 AKADEMSKI DEL VOJAŠKI DEL IN FIZIČNI DEL ČASTNIŠKE ŠOLE

Namen osnovnega vojaškega izobraževanja je izobraziti kandidata in kandidatko za častnika in častnico (v nadaljevanju častnik). Bodoči častnik tako pridobi vojaško-strokovna izobrazbo in je usposobljen za delo kot poveljnik voda ustreznega rodu v Slovenski vojski. Izobraževanje in usposabljanje kandidatov za častnike poteka v Šoli za častnike SV in je razdeljeno na tri faze. Splošna faza se izvede z vsemi kandidati skupaj v ŠČ. Specialistična

³⁷ Veščine se razlikujejo od tistih ob zaključnem preverjanju na VP2.

faza se izvede v učnih skupinah rodov SV in v Letalski šoli. Stažiranje oziroma usposabljanje za delo na dolžnosti se izvede v enotah in zavodih SV (MORS 2008b).

SPLOŠNA FAZA

V splošni fazi se izvede del usposabljanja, ki je namenjena vsem kandidatom. Praktična znanja, usposobljenost, izkušnje iz taktike, vodenje in poveljevanje in uporabo opreme kandidati spoznavaajo predvsem na večdnevni terenskih usposabljanjih na ravni pehotnega oddelka in delno voda. Na koncu splošne faze se izvede zaključno terensko preverjanje iz taktike, oborožitve, poveljevanja, postrojitenih pravil in voditeljstva (MORS 2008b).

Tabela 5.2: Predmetnik v splošni fazi na Šoli za častnike.

Zap. številka	Predmeti
1.	Nacionalni varnostni sistem
2.	Pravo za častnike in ustavna ureditev
3.	Oprema, oborožitev streljanja
4.	Taktika
5.	Vojaška geografija in topografija
6.	Zveze in informacijska tehnologija
7.	Osnove poveljevanja
8.	Osnove vojaške logistike
9.	Vojaška obveščevalno varnostna dejavnost
10.	Vojaško voditeljstvo
11.	Vojaška didaktika
12.	Vojaška zgodovina
13.	Sanitetni pouk in prva pomoč na bojišču
14.	Strokovna terminologija v tujem jeziku
15.	Vojaško vedenje in navade
16.	Športna vzgoja
17.	Vojaška psihologija

Vir: MORS (2008b).

Z letošnjim letom velja tudi posebnost in sicer, da v splošni fazi modularnim študentom (študentom obramboslovja, ki so zaključili vojaški modul) ni potrebno opravljati dveh izpitov

in sicer predmeta Vojaška zgodovina in Nacionalni varnostni sistem RS, saj se jim izpita priznata iz civilnega študija.

SPECIALISTIČNA FAZA

V specialistični fazi se pri kandidatih nadgradijo pridobljena znanja iz splošne faze. Namen te faze je kandidata usposobit za vodenje in poveljevanje voda rodu–službe oziroma za začetno častniško dolžnost. V specialistični fazi se prav tako organizira in izvede več večdnevniških terenskih usposabljanj.

Usposabljanja za rodove in službe v specialistični fazi:

- pehota,
- oklepne enote,
- inženirstvo,
- zveze,
- zračna obramba,
- JRKBO,
- artilerija,
- nadzor zračnega prostora,
- pomorstvo,
- letalstvo,
- tehnična služba,
- intendantska služba,
- vojaška zdravstvena služba,
- prometna služba.

(MORS 2008b).

Usposabljanja za rodove so različna vendar se bom za potrebe diplomskega dela zgolj omejil na usposabljanje za rod pehote (VED 31101).

Tabela 5.3: Predmetnik v specialistični fazi za rod pehota (VED 31101) na Šoli za častnike.

Zap. št	Predmeti
1.	Taktika pehote
2.	Oborožitev in oprema pehote s poukom streljanja
3.	Sredstva vodenja, poveljevanja in kontrole
4.	Motorna vozila pehote

Vir: MORS (2008b).

STAŽIRANJE

Kandidati stažiranje izvedejo v enotah SV. Kandidati so pod mentorstvom dejanskih poveljnikov vodov in rešujejo probleme vsakdanjega dela ter usposabljujejo vod. Ob končanju faze sledi tudi zagovor zaključne naloge, ki jo kandidati napišejo sami pri izbranem mentorju (MORS 2008b).

KONČANJE ŠOLE ZA ČASTNIKE

Pri prihodu na Častniško šolo se kandidate poviša v čin poddesetnika. Po uspešno zaključeni splošni fazi se kandidata poviša v čin desetnika. Po uspešno končani specialistični fazi se kandidata poviša v čin naddesetnika in po opravljenih vseh obveznostih na Šoli za častnike je kandidat povišan v čin poročnika. Prav tako se kandidatu prizna pripravništvo in državni izpit iz javne uprave.

5.4 FINAČNI VIDIK

Sam sistem izobraževanja in usposabljanja preko modularnega sistema je naravnano tako, da MORS finančno pokriva izvajanje vojaškega modula na FDV in vojaške prakse, ki se izvajajo na poligonih SV (Vojašnica Vojka Premrla Vipava, strelišču Mlake, Bloška polica itd.). V nadaljevanju bom finančni vidik civilnega izobraževanja, ki ga delno pokriva MORS delno MVZT in šolanje na ŠČ ločil, predvsem zaradi lažje preglednosti in kasnejše primerjave.

Izhajal bom iz podatkov, ki mi jih je posredoval predstojnik katedre za Obramboslovje, doc.dr. Prebilič, ki pravi: »da šolnina, ki jo plačuje MORS za vojaški del znaša za 15 študentov za vsa štiri leta 440.000 EUR. Dodatno FDV od MVZT prejme še 2250 EUR letno

na študenta«. Torej cena šolanja enega študenta za eno leto na vojaškem modulu stane 9583 EUR, kar znaša v štirih letih kolikor traja študij 38.332³⁸ EUR (Prebilič 2009).

MORS tudi študentom, ki se izobražujejo po modularnem sistemu in so se odločili, da se bodo po študiju zaposlili v SV ali rezervni sestavi SV, ponuja v zadnjem letniku študija tudi štipendijo³⁹. Študent se zaveže, da bo v delovnem razmerju z MORS ostal za dvakratno dobo prejetanja štipendije (Plemenitaš Fuchs 2009).

Podatka koliko stane šolanje na ŠČ nisem mogel pridobiti. Tukaj lahko izpostavim le to, da mora v primeru, da kandidat uspešno opravi ŠČ, v stalni sestavi vojske ostati najmanj deset let saj v nasprotnem primeru sledi povrnitev stroškov izobraževanja sorazmerno odsluženim letom.

6 ZAKLJUČEK

Dileme glede načina šolanja bodočih častnikov se pojavljajo v Sloveniji že od osamosvojitve naprej. Z obnovo kadetnice in bolonjsko reformo so na dan ponovno prišle zamisli o ustanovitvi vojaške akademije. Hkrati se je ustanovil in začel razvijati tudi nov vojaški modularni sistem v sklopu bolonjske reforme na FDV smer Politologija-obramboslovje v sodelovanju s SV. Že kar nekaj let, prav tako na področju izobraževanja, poteka sodelovanje z ameriško akademijo West Point, na katero MORS pošilja izbrane kandidate na štiriletno šolanja in jih kasneje zaposli v SV. Tudi podatek (Prebilič in drugi 2008, 2176), da sta dve tretjini častnikov v SV podkvalificiranih kaže na določene pomanjkljivosti v vojaškem šolskem sistemu. Tako na področju šolanja častnikov dobimo občutek, da to področje ni urejeno, standardizirano in kvalitetno kot je to značilno za vse sodobne vojske po svetu.

Tako kot v (Jelušič in Krajnc 2001, 158) se tudi sam strinjam, da primerjave med tujimi vojaški akademijami kopenske vojske (tudi West Point) in modularnim sistemom na FDV ni mogoča, ker gre za povsem drug sistem izobraževanja in usposabljanja. Namen diplomskega dela je, da skozi izbrane indikatorje vidimo razlike in podobnosti, ki nastajajo med sistemoma. Razlog izbora West Pointa je ta, da MORS že kar nekaj let pošilja svoje kandidate na akademijo. Ti posamezniki kasneje, ko se vrnejo, v svoji vojaški karieri skupaj z ostalimi častniki opravljajo naloge v SV in jo sooblikujejo. Samo od sebe se postavlja vprašanje kakšna je razlika v izobraženosti in usposobljenostjo med častnikoma iz teh dveh načinov šolanja.

³⁸ Izračunano po naslednji formuli: $(440.000:4):15+2250=9583\text{EUR}$ sledi $9583 \times 4=38332\text{EUR}$

³⁹ Štipendija za študijsko leto 2008/09 znaša 27% trenutne minimalne bruto plače v Sloveniji.

Če sedaj primerjamo izbrane indikatorje med seboj, pridemo do naslednjih zaključkov. Sama zgodovina West Pointa je veliko daljša, kar ji daje prednost, saj se je lahko sistem šolanja do danes velikokrat spreminjal in doživljal mnogo evalvacij, ki so vodile v različne reforme. Te reforme so doprinesle, da danes jedro sistema ostaja isto oz. standardizirano, spreminjajo se le deli, ki jih narekujejo spremenjene varnostne situacije v svetu in doma. Modularnemu sistemu predvsem primanjkujejo evalvacijske študije, na katere bo potrebno počakati še kar nekaj časa. Sam postopek izbora kandidatov je seveda popolnoma različen. Akademija tako že pred vpisom preveri kandidate mentalne in fizične sposobnosti. Pri modularnem sistemu se kandidati s preverjanjem fizičnih sposobnosti srečajo šele na selekciji za ŠČ, saj na fakulteti fizičnih sposobnosti zaradi specifične civilnega študija ne preverjajo. Na vojaških praksah pa se je ravno slaba fizična pripravljenost pokazala kot pomanjkljivost, ki jo ima večina študentov. Sama razdelitev na akademski, vojaški in fizični del je med obema sistemoma neprimerljiva saj le akademija daje poudarek na vse tri sklope, ki jih nato ob koncu združi pod skupno oceno.

Na akademiji kadeti bivajo v sklopu akademskega kompleksa, to pa pomeni, da sta vojaški način življenja in akademski del zelo povezana. Čas izvajanja vojaškega dela sta enaka v obeh sistemih, saj se izvajata v poletnem času. Če pogledamo dolžino izvajanja vojaških delov so Vojaške prakse na leto za mesec krajše od tistih na akademiji. Vendar to modularni študentje nadoknadijo na ŠČ, kjer jih čaka v prvih dveh fazah več kot pet terenskih usposabljanj. Vsebinsko sta si v prvih delih enaka, saj je poudarek na urjenju in usposabljanju posameznika kot vojaka. V drugem delu šolanja (3. in 4. letnik), akademija daje velik poudarek na prevzemanju vlog posameznikov, torej na tisti del usposabljanja, ko kadeti postajajo vodje (angl. leader). To v zelo omejeni obliki, poizkusijo tudi študentje na Vojaški praksi 3 in 4, več pa kasneje v ŠČ, kjer je na tem velik poudarek.

Akademsko sta si sistema v osnovi podobna, saj je opravljanje izpitov v obeh sistemih sestavljeno iz več sklopov, kjer posamezniki pridobivajo kreditne točke. Prav tako je izbira predmetov v obeh sistemih možna, kar daje študentom interdisciplinarnost. Čeprav oba sistema temeljita na sprotne študiju, se na akademiji to izvaja bolj dosledno in uspešno. Posameznik, ki prehaja skozi modularni sistem po številu predmetov presega kadete na akademiji za več kot deset predmetov ob koncu izobraževanja. Zato je tudi čas šolanja posameznika v modularnem sistemu za leto daljši od tistega na akademiji, saj mora študent po končanem štiri letnem študiju še za 13 mesecev v Šolo za častnike, ki mu omogoča pridobitev častniškega čina. Pri izbiri znanstvene smeri študija imajo kadeti na akademiji na razpolago 40 različnih znanstvenih področji tako družboslovnih kot naravoslovnih smeri, s katerih lahko

tudi diplomirajo. V modularnem sistemu je trenutno možno izbrati le eno smer v primeru specializacije na ŠČ pa ta specializacija v civilnem okolju ni priznana.

Fizični del, ki je na akademiji tako pomemben (predstavlja 15% skupne ocene), v modularnem sistemu manjka. Študentje imajo tako možnost izvajanja športnih aktivnosti le v času vojaških praks. Sam predmet športna vzgoja v sklopu izbirnih predmetov na FDV pa ni dostopen vsem študentom vojaškega modula. Tudi udejstvovanje na različnih športnih tekmovanjih v sklopu SV vojske kljub statusu štipendista, ki ga študent ima, ni mogoče.

Z finančnega vidika, je akademija precej dražja kot modularni sistem, čeprav je težko primerjati, saj nam manjka podatek koliko stane šolanje na ŠČ.

Bistven del, ki ga težko umestimo v katero koli izmed poglavji diplomskega dela in je glavni cilj akademije pa je kot pravi (Mijatov 2009): »da posameznik vedno postavi cilje organizacije pred lastne cilje je vedno prvi med enakimi in vedno poskrbi za svoje podrejene«. Tudi sam se strinjam s tem citatom saj ravno to pri vsem izobraževanju in usposabljanju tisto kar manjka večini častnikom SV.

Sistem šolanja na modularnem sistemu je dobro zastavljen, čeprav ima še vedno veliko sistemskih in drugih pomanjkljivosti. Čeprav bi bilo najlažje uspešen vojaški šolski sistem le prenesti v Slovenijo, to zaradi specifik vojaške organizacije ni mogoče. Kar lahko naredimo je le, da skozi analizo tujega vojaškega šolskega sistema ugotovimo njegove dobre in slabe lastnosti. Tako dobre prakse le prenesemo, slabe pa vzamemo v poduk in jih pri svojem šolskem sistemu poizkusimo odpraviti ali se predhodno na njih pripraviti. Možnost, da lahko pošljamo svoje kandidate na akademijo kot je West Point, je potrebno dodobra unovčiti. Kot vsaka uspešna organizacija mora tudi SV znanja, ki jih takšni kandidati prinesejo seboj, izkoristiti in jih kar najbolje uporabiti ter tako zmanjšati čas in trud pri odkrivanju že poznane. Če namreč SV ne bo izkoristila znanja in izkušenj posameznikov, ki so se šolali na akademiji, je izobraževanje teh posameznikov in pošiljanje novih nesmiselno in finančno nevzdržno.

Vojaški šolski sistem v Sloveniji mora zaradi specifik⁴⁰ ostati pri zamisli kot je modularni sistem, vendar je tega potrebno še dodobra dopolniti in izboljšati. Ključ za preživetje modularnega sistema vidim v razširjenosti le-tega še na preostale fakultete,⁴¹ ki posredujejo znanja ključna za delovanje in razvoj SV. Tako bomo dosegli pomembno vez med civilnim in vojaškim okoljem, saj bodo posamezniki zaradi civilne diplome, ki jo bodo imeli lažje

⁴⁰ Število šolanih častnikov na leto, finančni vidik itd.

⁴¹ Fakultete: Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo, Fakulteta za logistiko, Fakulteta za matematiko in fiziko, Fakulteta za strojništvo, Fakulteta za pomorstvo in primat, Medicinska fakulteta.

prehajali v druge organizacije. S takšnim načinom vojski prav tako ne bo potrebno ustanovljati svojih izobraževalnih ustanov, ki predstavljajo velik finančni in kadrovski zalogaj. Tako bo le pridobivala kadre, ki že posedujejo različna specialistična znanja in bo njena naloga samo pripraviti posameznike za delovanje v vojaški organizaciji. V primeru uveljavitve vojaškega modula na vseh naštetih fakultetah bo potrebno tudi razmisliti o reformi Častniške šole in njene vloge v tem načinu izobraževanja. Prihodnost vidim tudi v pošiljanju kandidatov na akademijo vendar pod že omenjenim pogojem, da je potrebno vnovčiti izkušnje in znanja teh ljudi.

Vsaka nova generacija častnikov oblikuje SV in zaradi pomembne vloge, ki jo ima častniški kader v vojski bo potrebno čim hitreje najti najprimernejšo rešitev za odpravo dilem, ki se pojavljajo v današnjem vojaškem šolstvu. Šolstvo bo tako v prihodnosti tisti ključni obrambni podsistem, ki bo vojski kot organizaciji omogočil, da se bo razvijala v sodobno profesionalno vojsko pripravljeno na vse izzive v vedno bolj spreminjajočem se varnostnem okolju tako doma kot v tujini.

7 LITERATURA

Bebler, Anton. 1996. Dvajset let obramboslovja na slovenskem. V *Razvoj obramboslovne misli*, ur. Marjan Malešič, 70–76. Ljubljana: FDV.

Fakulteta za družbene vede. 2009. *Predmetnik na FDV študijska smer Politologija – Obramboslovje vojaški modul (UN)*. Dostopno prek: <http://courses.fdvinfo.net/uploads/editor/1126720092/Obramboslovje.pdf> (26. april 2009).

Jelušič, Ljubica in Viktor Krajnc. 2001. Izobraževanje slovenskih častnikov. Pripravljenost na nove naloge in možnosti za ustanovitev vojaških modulov na slovenskih univerzah. V *Razvoj visokega šolstva v Sloveniji: zbornik referatov na posvetu, Ljubljana, 27. novembra 2001*, ur. Branko Stanovnik, 155–161. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Kotnik, Igor. 2008. Raznolikost izobraževanja vojaških častnikov. V *Znanje za trajnostni razvoj: zbornik povzetkov referatov 27. mednarodne konference o razvoju organizacijskih znanosti, Slovenija, Portorož, 19. –21. marec 2008*, ur. Rajkovič Vladislav, 1126–1140. Kranj: Moderna organizacija.

Malešič, Marjan. 1996. Obramboslovje med preteklostjo in prihodnostjo. V *Razvoj obramboslovne misli*, ur. Marjan Malešič, 9–12. Ljubljana: FDV.

Mijatov, Klemen. 2009. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 19. april.

Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije. 2007. *Program temeljnega vojaško strokovnega usposabljanja*. Interno gradivo.

— — — 2008a. *Javni natečaj za študij na ameriških vojaških akademijah U.S. MILITARY ACADEMY WEST POINT (akademiji kopenske vojske) in U.S. AIR FORCE ACADEMY (letalski akademiji)*. Dostopno prek: http://www.mors.si/fileadmin/mors/pdf/ministrstvo/zda_studij.pdf (3. april 2009).

--- 2008b. *Učni program Šole za častnike Slovenske vojske*. Interno gradivo.

Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. 2008. *Razpis Univerze v Ljubljani za študijsko leto 2008–09*. Dostopno prek: http://www.vpis.unilj.si/vpis/razpis/razpis_20_09_ul.pdf (10. maj 2009).

Pešelj, Matjaž. 2004. Študij na ameriški vojaški akademiji West Point. V *Vojaškošolski zbrnik: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje*, ur. Tomaž Pörš, 127–141. Ljubljana: PDRIU.

Plemenitaš Fuchs, Natalija. 2009. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 19. avgust.

PDRIU: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje. 2007. *Učni načrt-2. faza temeljnega vojaško strokovnega usposabljanja za kandidatke in kandidate za častnike*. Interno gradivo.

--- 2009. *Temelnega vojaško strokovnega usposabljanja Vojaška praksa – II. TVSU 1. Faza – častniki*. Interno gradivo.

Prebilič, Vladimir, Ljubica Jelušič in Igor Kotnik. 2008. Vloga obramboslovja pri izobraževanju vojaških profesionalcev. V *Znanje za trajnostni razvoj: zbornik povzetkov referatov 27. mednarodne konference o razvoju organizacijskih znanosti, Slovenija, Portorož, 19.–21. marec 2008*, ur. Rajkovič Vladislav, 2172–2179. Kranj: Moderna organizacija.

Prebilič, Vladimir. 2009. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 19. avgust.

Slovenska vojska portal Postanivojak.si. 2009. *Javni razpis za napotitev 21. generacije v Šolo za častnike*. Dostopno prek: <http://www.postanivojak.si> (10. junij 2009).

USMA. 2007. *West Point catalog 2007-08*. Interno gradivo.

USMA. 2009a. *"West Point Bicentennial": "Interwar Expansion" 1919–1939*. Dostopno prek: <http://www.usma.edu/Bicentennial/history/1919.asp> (10. maj 2009).

– – – 2009b. *"West Point Bicentennial": "Meeting The Challenges of The Cold War" 1950–1970*. Dostopno prek: <http://www.usma.edu/Bicentennial/history/1950.asp> (10. maj 2009).

Vedder, Richard in Michael Noer. 2008. *America's Best Colleges 2008*. Dostopno prek: http://www.forbes.com/2008/08/13/college-university-rankings-oped-college08-cx_rv_mn_0813intro.html (22. maj 2009).